Francotyp · Hasler · Postalia · Komusina · Neopost
Frankeerstempel.nl
Telefrank · Universal · Krag · Pitney-Bowes · Frama

Dé vereniging voor de verzamelaar van frankeerstempels!

Redacteur algemeen:
P.L. Janssen,
janssen.oosterhout@ziggo.nl

Uitnodiging voor de bijeenkomst op
zaterdag 26 september 2026
te Vaassen

Zoals u weet kunnen we voor onze bijeenkomst in september niet meer in Elspeet terecht.
We hebben met de medewerking van de familie Maliepaard gelukkig een alternatief gevonden in het Kerkelijk Centrum “Het Anker” in Vaassen.
We zijn daar welkom vanaf 10.00 uur. Thee/koffie en frisdranken zijn in het centrum te koop.
Het centrum beschikt niet over de mogelijkheid om een lunch te verzorgen.
U kunt een lunchpakket meebrengen of gebruik maken van de horeca-mogelijkheden in de directe omgeving.
Het adres: **Torenstraat 8, 8171 CR Vaassen**.
Graag tot zaterdag 26 september aanstaande!

[Peter Janssen, secretaris Frankeerstempel.nl]

Verslag van de bijeenkomst op
zaterdag 13 juni 2026 in Oosterhout

Bij zijn openingswoord stond onze voorzitter allereerst stil bij het plotselinge overlijden van Henk Smoor. Als bestuur hebben we zijn uitvaart bijgewoond, hetgeen door de familie zeer op prijs werd gesteld.
Behalve het functioneren als bestuurslid, hield Henk de verenigingsverzameling van de Nederlandse gemeenten nauwgezet bij, verzorgde de desbetreffende catalogi en publiceerde de nieuwtjes.
Op maandag 22 juni hebben Adri van den Merkhof en Gerard Straathof met de medewerking van John Evenwel en Pieter Bosman de verzameling van Henk in overleg met de familie opgehaald. Deze staat nu in opslag en tijdens de bijeenkomst in september zal het bestuur met een voorstel komen voor de voortzetting van de werkzaamheden van Henk.
Jan Willem Jansma werd reeds tijdens deze bijeenkomst met unanieme stemmen en onder applaus benoemd tot nieuw bestuurslid.

Peter Janssen [Secretaris Frankeerstempel.nl]

Torens
deel 2: van watertoren tot stompetoren

Torens voor nutsvoorzieningen

Drinkwater werd vroeger opgeslagen in watertorens. Zo'n waterreservoir op hoogte zorgde voor een constante druk in het waterleidingnet, zodat er, ook bij piekbelasting, water uit je kraan bleef stromen. Verder vormden ze een waterreserve. Hoewel de meeste watertorens voor de drinkwatervoorziening gebouwd zijn, waren er ook watertorens om stoomlocomotieven en stoommachines in fabrieken van water te voorzien. Oudere watertorens, zoals die in Breda, zijn gemetseld en hebben een vrij rechte bouw. Modernere zijn van gewapend beton en hebben een uitkragende bovenbouw. De pas in 1970 gebouwde watertoren aan de Anton Coolenlaan in Eindhoven ziet er met zijn 'bollen op sprieten' futuristisch uit.

Voordat het water de watertoren in mocht, moest het eerst gefilterd worden. Daarna ging het in een 'reinwaterkelder', die diende als buffer, zodat er van daaruit constant water opgepompt kon worden naar het waterbassin bovenin de watertoren. Dat had aanvankelijk een vlakke bodem, maar later kreeg een holle of bolle bodem (of zelfs een combinatie daarvan) de voorkeur. Dat leidde het gewicht van het water beter af naar de dragende delen van de toren. De waterdruk wordt (nog steeds) uitgedrukt in 'meter waterkolom', hetgeen direct gelinkt was aan de hoogte van de watertoren. Een druk van circa 30 meter waterkolom is het meest ideale. De waterdruk van de bijna 38 meter hoge watertoren in Monster, die gebouwd was om Delft van drinkwater te voorzien, bleek door de te overbruggen afstand te laag, zodat er later in Delft nog een watertoren gebouwd moest worden.

Hoewel een hogere waterdruk niet wenselijk was, konden watertorens toch hoger zijn, zoals die in Groningen, die met ruim 56 meter één van de hoogste in Nederland is. Die grotere hoogte was nodig i.v.m. een groter leidingnetwerk. Tegenwoordig wordt de waterdruk geregeld met pompen.

De oudste watertoren in Nederland diende een ander doel. Die liet vanaf 1680 de fontein bij paleis Soestdijk spuiten! De gewone burgerij moest tot de tweede helft van de 20e eeuw wachten op water uit de kraan. Met de bouw van waterleidingnetten verrezen er ook in totaal 260 watertorens. Enkele daarvan zijn nog steeds in gebruik, zoals in Amsterdam en Utrecht. Buiten gebruik gestelde watertorens zijn afgebroken, of in gebruik genomen als woning, hotel, kantoorruimte of museum.

Om elektriciteit over grote afstanden te vervoeren werden hoogspanningsmasten gebouwd. Deze ‘torens’, waarvan er zo’n 13.000 staan in Nederland, worden ook wel ‘pylonen’ genoemd. Het onderste deel van een dergelijke ‘vakwerkmast’, die met vier poten op de fundering staan, heet het ‘broekstuk’. Daarbovenop staat de iets taps toelopende toren met de traversen, waaraan de kabels opgehangen zijn. De traversen zijn verstevigd met trekschoren. Op de toren staat het topstuk, dat dienst doet als bliksemafleider. De meest gangbare 380 kV masten zijn zo’n 50 tot 60 meter hoog. Waar hoogspanningskabels rivieren kruisen zijn de masten soms tot 100 meter hoog.

Moderne masten zijn van het type ‘Wintrack’ en hebben één of twee buismasten waar de hoogspanningskabels aan hangen. Als je het aantal kabels aan een hoogspanningsmast telt, zul je altijd op een veelvoud van 3 uitkomen. Elektriciteit wordt namelijk getransporteerd via een driefasensysteem. Drie stroomdraden vormen daarbij samen een elektrisch circuit. Elk van de stroomdraden heeft een eigen wisselstroom die in fase verschoven is ten opzichte van de andere twee draden.
De kabels zijn 3-4 cm dik en bestaan veelal uit 4 lagen. Binnenin zit een stalen kern, die dient voor de stevigheid. Daaromheen zit aluminium. Dat is de geleider van de stroom. Door de omhulling met isolatiemateriaal (bv. polyethyleen) wordt voorkomen dat stroom weglekt naar de omgeving. De buitenmantel beschermd alle lagen daarbinnen tegen weersinvloeden.

De kabels zijn aan de masten opgehangen met isolatorkettingen. Hoe hoger het voltage, hoe meer schakels (losse schotels van porselein of glas) die kettingen hebben. Afstandhouders zorgen ervoor dat de hoogspanningskabels gebundeld kunnen worden, maar elkaar niet kunnen raken. De Electrotechnische Industrie Maatschappij (ETIM) hield zich bezig met hoogspanningskabels. Tegenwoordig is ETIM (Electro Technical Information Model) een classificatiesysteem voor electrotechnische producten, waaronder kabels.

Vrijwel alle hoogspanningsleidingen worden in Nederland beheerd door Tennet. Er wordt onderscheid gemaakt tussen ‘hefpilonen’ die de kabels alleen omhooghouden, ‘trekpylonen’, waarbij de isolatorkettingen niet naar beneden hangen, maar in de richting van de kabels zelf, en ‘hoekpylonen’, waarbij de kabels van richting veranderen. De beide laatste masten kunnen ook zgn. ‘wisselmasten’ zijn, waarbij enkele kabels van één of meer circuits van mastpositie wisselen.
Al die te vervoeren elektriciteit moet natuurlijk wel eerst opgewekt worden. Dat gebeurde vroeger in elektriciteitscentrales, maar tegenwoordig ook steeds vaker met windgeneratoren (ook wel windturbines genoemd).

Windgeneratoren zetten de kinetische energie van de wind om in elektrische energie. De rotorbladen (de wieken) ‘vangen’ de wind en draaien rond. Deze mechanische energie wordt in een generator omgezet in elektrische energie. Belangrijk daarbij zijn ook de tandwielkast (die de rotatiesnelheid verhoogt) en de transformator (om de spanning te verhogen).
Een windgenerator staat op een stevige betonnen fundering en bestaat is essentie uit een toren, met daarop een draaibare (zodat hij op de wind gericht kan worden) gondel en daaraan de rotorbladen. Om meer wind te vangen worden de torens steeds hoger (op dit moment tot wel 160 meter ‘ashoogte’). Samen met de rotorbladen wordt een zgn. ‘tiphoogte’ van 260 meter bereikt.

Nederland had in 2023 ongeveer 3.000 windgeneratoren op land en honderden op zee, en hun aantal neemt nog snel toe. Samen voorzagen ze in ruim 5% van de totale energiebehoefte.

Torens om het werk eenvoudiger te maken
Windgeneratoren/windturbines hebben niet alleen minder wieken, maar ook een volledig andere functie dan de oude windmolens. Die werden in Nederland vanaf circa 1500 massaal gebouwd (wel zo'n 10.000) om mechanische arbeid te verrichten. Denk aan het malen van graan (korenmolen), het zagen van hout (houtzaagmolen), het persen van olie uit zaden (oliemolen) of het droogmalen van een polder (poldermolen). De meeste oude windmolens hebben hun functie verloren door nieuwe technologische ontwikkelingen. Er zijn er nog zo'n 1200 over.

Menig polder in Nederland is ooit drooggemalen met poldermolens. De molen dreef een rad aan, waarmee water naar een hoger niveau werd verplaatst. Poldermolens waren vaak binnenkruiers. Die werden van binnenuit gekruid, dus 'op de wind gezet'. Binnenkruiers zijn vrijwel altijd ook bovenkruiers, waarbij alleen de kap en de wieken gedraaid werden. Voor de bemaling stonden er vaak meerdere molens op een rij: een molenrij, zoals bij Schermerhorn.

In het kader van dit artikel is het wel leuk om te vermelden dat er ook torenmolens zijn. Functioneel gezien zijn dat altijd korenmolens, waarmee graan tot meel werd vermalen tussen twee molenstenen. De naam 'toren' danken ze aan de robuuste ronde stenen bouw. Ondanks hun naam zijn dit niet de hoogste windmolens. Die staan namelijk in Schiedam. De 5 overgebleven stadsmolens reiken tot ruim 30 meter en waren zo hoog omdat ze boven de omliggende bebouwing uit moesten steken. Het zijn stellingmolens. Die zijn herkenbaar aan de 'stelling' op enige hoogte, vanwaaraf de molen bediend kon worden. In deze molens werd veelal mout voor de branderijen van de stad gemalen. De leus in onderstaande stempelafdruk met 2 molens is daarmee verklaarbaar.

In de 17e eeuw zorgde de houtzaagmolen ervoor dat hout voor de bouw van schepen veel sneller gezaagd kon worden. Hiervoor werden Paltrokmolens gebruikt. In deze molens wordt d.m.v. een krukas de ronddraaiende beweging van de wieken omgezet in een op- en neergaande beweging. Om de boomstam voort te duwen werd het zgn. ‘krabbelwerk’ gebruikt. Er stonden veel houtzaagmolens in de Zaanstreek. Wellicht heeft Gorter’s Houthandel uit Wormerveer ze daarom afgebeeld in hun frankeerstempel.

Molens zijn dusdanig speciale gebouwen, dat er zelfs een studie voor is: de molinologie. Er zijn in Nederland mensen die molinoloog zijn. Meer weten? Ga naar de Stichting Levende Molens.

Voor het compact opslaan van grote hoeveelheden droge bulkgoederen (denk aan graan, cement, zand, grind, kunstmest en veevoer) is een silo ideaal. Als deze silo vertikaal staat spreken we van een ‘torensilo’. Torensilo’s worden gebruikt in de (land)bouw en de voedselverwerking voor overslag en langetermijnopslag. Een torensilo kan eruitzien als een tank, maar kan ook een gebouw zijn.

In deze silogebouwen staan meerdere silo’s (ook wel cellen genoemd) naast elkaar, waarbij het geheel wordt omgeven door een omhulsel. De eerste silogebouwen werden eind 19e eeuw gebouwd voor het opslaan van per schip aangevoerd graan. Later verrezen dergelijke bouwsels ook langs spoorlijnen (voor per trein aangevoerde bulkgoederen). Silo’s bij boerenbedrijven, met een voorraad veevoer, werden ook wel de ‘kathedralen van het platteland’ genoemd.

Om de silo's te vullen was een 'elevator' nodig. Die werkt als volgt. Het graan wordt met vacuumpompen via onderdruk door zuigbuizen uit het schip omhoog gezogen in een ruimte op een toren die de 'recipient' wordt genoemd. Via een luchtsluis komen de goederen daarna terecht in de bovenbunker, waar ze worden gewogen. Via de afstortbuis komt het in de silo.

Elevators worden tegenwoordig nauwelijks meer gebruikt. De overslag gebeurt nu met kranen, die een hijscapaciteit hebben tot wel 50 ton. En zo komen we bij de 'torenkraan'. In het kader van dit artikel hebben we het niet over de hijskraan, want dat is een mobiele kraan. Torenkranen staan met ankerbouten vast op een zware betonnen vloerplaat en zijn dus aan de grond bevestigd. Door deze verankering valt de torenkraan, ook bij lasten van tientallen tonnen, niet om. Het verplaatsbare contragewicht zorgt er ook voor dat het zwaartepunt boven de mast blijft liggen.

Torenkranen bestaan uit een mast en een giek. Deze horizontale arm kan draaien t.o.v. de mast. Over de giek rijdt de 'loopkat'. Dat is een soort wagentje met een hijswerktuig (een lier met een haak). Daardoor kunnen zware voorwerpen op alle plekken rond de torenkraan verplaatst worden.

Torenkranen zie je vaak op grote bouwterreinen. Het leuke is dat torenkranen mee kunnen groeien met het bouwwerk. Dat doen ze met een 'klimrek', dat het bovenste deel van de mast hydraulisch optilt, waarna er een nieuw stuk mast tussen geplaatst kan worden.

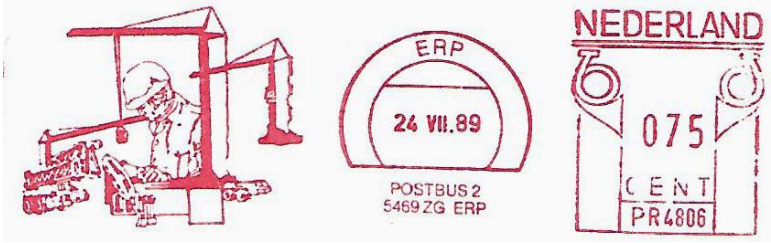

Torenkraanmachinisten werken soms op wel 100 meter hoogte. Ze worden meestal met een lift omhoog gehesen naar een cabine boven in de torenkraan. Van daaruit bedienen ze met knoppen, hendels en pedalen de torenkraan. Tegenwoordig wordt dat ook gedaan met afstandsbediening of grondbediening.

Wonen en leven
Wonen of werken op de 90e verdieping? In steeds meer wereldsteden behoort dat tot de mogelijkheden. Met name verbeterde staalconstructies en veilige liften maakten het vanaf het einde van de 19e eeuw mogelijk om hogere gebouwen neer te zetten om in te wonen. Dat gebeurde vooral in dichtbevolkte steden met een grote vraag naar woon- of kantoorruimte en waar de grondprijzen hoog waren. Steden als Chicaco en New York kregen zo een ‘skyline’.

In Nederland verrees de eerste ‘wolkenkrabber’ in 1898 in Rotterdam. Het gaat om ‘Het Witte Huis’, een kantoorgebouw van 43 meter hoog aan de Oude Haven, dat geïnspreerd was op de Amerikaanse wolkenkrabbers (op de afbeelding hierboven is dat het gebouw in het midden). Inmiddels moeten wolkenkrabbers toch wel minimaal 100 meter hoog zijn om dit predicaat te krijgen. Van de circa 60 wolkenkrabbers in Nederland staan er zo’n 25 in Rotterdam. In de afdruk van de FR 11360 zien we de skyline van Rotterdam uit 1966.

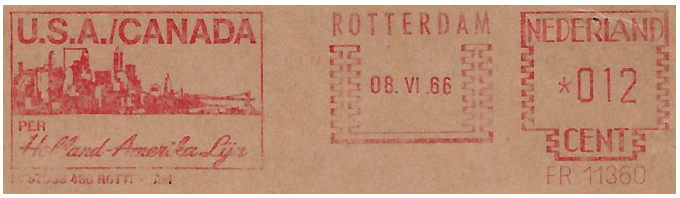

Met 215 meter is de Zalmhaventoren in Rotterdam het hoogste gebouw in Nederland (maar daarmee is het nog niet het hoogste punt van Nederland, dat blijft het drielandenpunt bij Vaals). In deze woontoren kun je op de 61e verdieping wonen!
Als je veel mensen ‘onder’ je wilt hebben, moet je gaan werken bij Deloitte in de Maastoren in Rotterdam, met 44 verdiepingen en 165 meter het hoogste kantoorgebouw van Nederland. Opvallend is dat de kleur van het gebouw van beneden naar boven langzaamaan veranderd van donkergrijs naar zilverwit. De toren is ook bekend van de ‘maastorenchallenge’, waarbij deelnemers zo snel mogelijk via de trappen naar de top van het gebouw moesten rennen.
De bekendste kantoortoren van Rotterdam is de 150 meter hoge en 41 verdiepingen tellende ‘Delftse Poort’, dat enige tijd het hoogste gebouw van het land is geweest. Het gebouw is de thuisbasis van verzekeringsmaatschappij ‘Nationale Nederlanden’. Ook in dit gebouw werd jaarlijks een ‘trappenloop’ gehouden. Normaal gesproken neem je natuurlijk de lift. Dan ben je binnen een minuut op de bovenste verdieping!

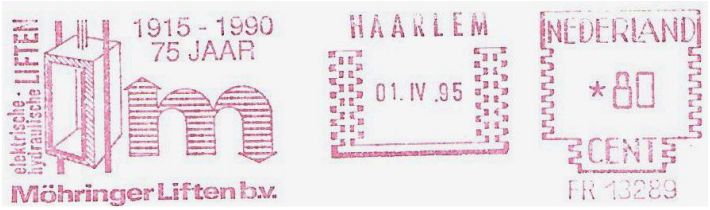

Nog enkele bijzondere torens
De meeste ‘hoogtepunten’ hebben we nu wel besproken, maar er zijn nog enkele bijzondere ‘torens’ die ik toch nog even onder de aandacht wil brengen. In afnemende hoogte zijn dat:

Torenwolk (2-15 km)
Een torenwolk is een onweerswolk, in het weermannenjargon ook wel ‘cumulonimbus’. Dit is een zeer hoge en dichte wolk met een torenachtige structuur, die ontstaat als er veel vocht in warme en onstabiele lucht zit en deze, bijvoorbeeld door de wind, omhoog gestuwd wordt. De onderkant van deze wolk zit op zo’n 2 km hoogte. Naar boven toe kan hij uitgroeien tot 15 km hoogte (waarmee de naam verklaard is) en als hij de troposfeer raakt groeit hij zijwaarts uit. De wolk lijkt dan op een paddenstoel of op een aambeeld. Door de warmte die vrij komt bij de condensatie en bevriezing van de opstijgende waterdamp, wordt ook wel gesproken van een ‘hot tower’.

De toren van het Vredespaleis (80 m)
Het Vredespaleis in Den Haag is een gerechtsgebouw uit 1913 waarin o.a. het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties, het Permanent Hof van Arbitrage, de Haagse Academie voor Internationaal Recht en een bibliotheek gehuisvest zijn. Het gebouw heeft meerdere torens, waarvan de hoogste het meeste opvalt. Deze torens dienen uitsluitend een architectonisch doel, dat de status als centrum van internationale rechtspraak en vrede benadrukt.

Torenbrug (65 m)
De ‘torenbrug’, beter bekend als de ‘Tower Bridge’ in Londen bestaat uit 2 torens met daartussen een basculebrug. De beide torens staan in het water van de Theems en zijn met de beide oevers verbonden door een hangbrug. Hoewel je zou denken dat de brug zo is genoemd vanwege die twee torens, is dat toch niet zo. De Tower Bridge dankt zijn naam aan de Tower of Londen, die naast de brug staat. De Tower of London is eigenlijk nauwelijks een tower te noemen, maar meer een gebouwencomplex met wat torentjes die lager zijn dan die van de Tower Bridge. In Californië hebben ze een niet al te exacte ‘replica’ van de Tower Bridge gebouwd. Deze hefbrug met 49 meter hoge torens, is felgeel van kleur en verbindt de oevers van de Sacramento Rivier.

De rode olifant (56 m)
In Den Haag staat een opvallend gebouw met een 56 meter hoge toren die gezien wordt als ‘landmark’. Dit orientatiepunt aan de Zuid-Hollandlaan wordt ‘de rode olifant’ genoemd. Het betonskelet van dit in de Amsterdamse school-stijl gebouwde rijksmonument is namelijk bekleed met opvallende rode bakstenen. Verder heeft het elementen van Art deco, zoals een sculptuur van een olifantenkop boven de ingang. Het gebouw werd in de jaren ‘20 gebouwd door de American Petroleum Company (leverde later benzine onder de naam ESSO), waardoor het ook wel bekend staat als het Esso-gebouw.

Klimtoren (37 m)
In Sportcentrum Kardinge in Groningen staat de hoogste vrijstaande klimtoren van Europa, die de naam ‘Excalibur’ heeft gekregen. De klimtoren bij Klimcentrum Bjoeks is alleen toegankelijk voor ervaren klimmers. Niet zo gek, want naar één kant helt de toren 11 meter over. En, leuk detail, je mag (geheel op eigen risico) op de klimtoren overnachten! Zouden ze dat bedoelen met de leus ‘Er gaat niets boven Groningen’?

Zingende toren (30 m)
In de wijk Vleuterweide in Utrecht staat het enige glascarillon ter wereld met 4 octaven gestemde klokken en 50 niet gestemde klankschalen. Verder hangen er honderden blauwgroen glazen bollen in de metalen ‘zingende toren’, die door de beiaardier vanaf de grond bespeeld kan worden. Het kunstwerk is van Bernard Heesen.
In de zomermaanden wordt de zingende toren elke woensdag bespeeld door Wim Ruitenbeek.

Pompejustoren (25 m)
Fort de Roovere in Halsteren was onderdeel van de in 1627 aangelegde West Brabantse Waterlinie. De naam van de eerste commandant van dit fort was Pompejus de Roovere. Binnen de contouren van dit fort is in 2018 een uitkijktoren gebouwd, die tevens dienst doet als openlucht theater. Dit architectonisch opvallende bouwwerk heet de Pompejustoren. Deze unieke toren helt over naar de kant van de vroegere vijand en is aan de fortzijde open. Voor de bouw is gebruik gemaakt van een 3D-model en de toren is in elkaar gezet als een soort Ikea-bouwpakket. Het publiek kan 129 treden naar boven klimmen, de omgeving bekijken en onderin het informatiepunt bezoeken.

Torenschepen (5 - 18 m)
Een torendekschip was een vrachtstoomschip met meerdere dekken boven elkaar. De bovenbouw is smaller dan de romp. Daardoor ontstaan meerdere dekken. Ze hadden een groot laadvermogen doordat ze onderin bijvoorbeeld los graan, steenkool of erts vervoerden, maar op de verschillende dekken daarboven ook nog eens gestapelde lading, zoals zakken, vaten of balen. De stapeling van dekken verklaart de naam. De firma Wm. H. Müller & Co. maakte gebruik van dit soort schepen, maar heeft ze helaas niet in hun frankeerstempel afgebeeld.

Een ander schip dat een toren in z'n naam kreeg was het ramtorenschip. Dit oorlogsschip uit de tweede helft van de 19e eeuw had een heel ander doel, namelijk het rammen en tot zinken brengen van vijandige schepen. Het bepantserde schaip had een geschutstoren met zware kanonnen en een sterke ramsteven. De 'Buffel' en het zusterschip 'Schorpioen' waren destijds in gebruik bij de Koninklijke Marine. Bij oefeningen bleek dat de schepen niet erg succesvol waren. Mogelijk is de 'Buffel' mede daarom later omgebouwd tot logementschip en is het nu in Hellevoetsluis te bezichtigen en ingericht als museum.

Torentuig en torenzeil (2,5-15 m)
Een torengetuigd schip heeft een toren(groot)zeil dat hoog in de mast gehesen wordt. Dat zeil wordt direct aan de mast gehesen (heeft dus geen gaffel) en is daardoor eenvoudig te bedienen. Het driehoekige zeil is boven en onder aan de mast bevestigd. De laatste punt zit aan het uiteinde van de giek.

Torenspringen (5 tot 10 m)
Bij het ‘torenspringen’ maken atleten een zo elegant mogelijke sprong (vaak met salto’s en schroeven) vanaf een 5, 7½ of 10 meter hoge toren naast een zwembad. Bij deze vorm van schoonspringen proberen ze zo veel mogelijk punten van de jury te krijgen voor o.a. techniek, souplesse, elegantie, hoogte en netheid. Het is eigenlijk het tegenovergestelde van een ‘bommetje’, want ze proberen met zo min mogelijk spetters in het water te glijden. Hoewel het een lagere duikplank betreft, geeft de Gemeente Wormerveer een indruk van het torenspringen.

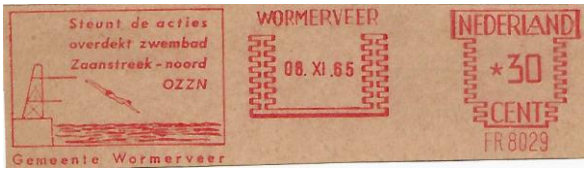

Het Torentje (circa 8m)
De werkplaats van de Minister-President staat bekend als ‘het torentje’. Dit aan de hofvijver grenzende achthoekige gebouw steekt niet eens boven veel andere gebouwen van het Binnenhofcomplex uit. Het torentje heeft slechts 2 verdiepingen en een puntig dak. Op de begane grond is een vergaderzaal (waar het ‘torentjesoverleg’ gehouden wordt) en op de eerste verdieping de ‘oval office’ (maar dan achthoekig) van de Minister-President. Bewoners van ‘het torentje’ worden er nog wel eens van beschuldigd dat ze in een ‘ivoren toren’ leven. Daarmee wordt dan niet ‘het torentje’ bedoeld, maar een gebrek aan verbinding met de buitenwereld.

Geschutstoren (1 tot 5 m)
Op militaire schepen, forten en tanks zijn vaak geschutstorens aanwezig. In deze draaibare torens bevindt zich het geschut. Een bijzondere geschutstoren werd in de Punische oorlogen gebruikt. Zwaar gepantserde krijgsolifanten droegen een geschutstoren (daar een howdah genoemd) op hun rug. In de toren zaten 3 krijgers, bewapend met speren of pijl en boog.

Torenkruid (0,5 tot 1,2 m)
De kans dat je torenkruid tegenkomt is niet zo heel groot, want deze plant, met een bladrozet en een lange bloemstengel, is nogal zeldzaam. Bovenop de ‘toren’ bloeit deze winterharde plant met bleekgele bloemetjes. De plant vormt vruchtjes die openspringen en daarbij gevleugelde bruine zaadjes verspreiden. De stengel blijft daarna als een toren fier overeind staan.

Audiotoren (44 cm)
Ik heb hem net even opgemeten, mijn audiotoren uit de jaren ’90 is 44 cm hoog. De toren, die halverwege de jaren 70 razend populair werd, bestaat uit op elkaar gestapelde audio-componenten, zoals een versterker, tuner (radio), CD-speler, cassettedeck, platenspeler en luidsprekers (die overigens geen deel uitmaakten van de toren). Ongeveer gelijktijdig met het ineenstorten van de ‘Twin Towers’ verdween ook de audiotoren. Met een iPod, en niet veel later een mobiele telefoon, kon je immers veel beter van je muziek genieten. De audiotoren werd ook wel ‘stereotoren’ of ‘audiokathedraal’ genoemd. De platenspeler stond altijd bovenaan de toren.

‘Toren’vogels (10-35 cm)
Diverse vogelsoorten hebben als voorvoegsel in hun naam ‘toren’ meegekregen. Denk aan de torenvalk, de torenuil, de torenkraai, de torenduif en de torenzwaluw. Deze vogelsoorten kregen hun naam omdat ze graag nestelen in torens. Nu is de vraag natuurlijk, wie was er eerder, de toren of de ‘toren’vogel? Het antwoord is simpel. De vogel was er eerder, maar werd door mensen pas ‘toren’vogel genoemd nadat ze torens gebouwd hadden en zagen dat deze vogels daarop hun nest bouwden. Ach ja, what’s in a name?

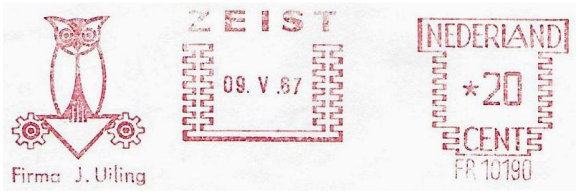

De hoogte van vogels wordt overigens niet gemeten. Bij vogels gaat het om de lengte (kop-staart) en om de breedte (de spanwijdte met gespreide vleugels).

Blokkentoren (7-30 cm)
Dreumesen vanaf 18 maanden oefenen via het stapelen van blokken hun oog-hand coördinatie en ruimtelijk inzicht. Daarnaast trainen ze hun geduld. Ieder kind heeft daarom wel gespeeld met een blokkentoren, die kan bestaan uit blokken van gelijke grootte of blokken die steeds kleiner worden. Al deze blokkentorens hebben een wisselende hoogte. Als de toren op een gegeven moment al niet vanzelf omvalt hebben kinderen er veel schik in om een zojuist gebouwde toren zelf weer omver te gooien.

De toren in het schaakspel (5 cm)
Het schaakspel komt voort uit het oude Indiase spellen chaturanga en sjatranj. Het schaakbord was het slagveld, waarop 2 legers elkaar bestreden. De schaakstukken symboliseerden militaire eenheden zoals de infanterie (pionnen) en de cavalerie (paarden). De torens waren het symbool van de verdedigingsmuren van het kasteel en staan daarom op de hoeken van het bord. Bij het beschermen van de koning kan de toren een bijzondere zet doen, namelijk het rokeren, waarbij de koning 2 plaatsen opschuift en de toren eroverheen springt en op het veld naast de koning gaat staan. Verder wordt het 'dubbele torenoffer' gebruikt om een bres te slaan in de verdediging en de tegenstander schaakmat te zetten.

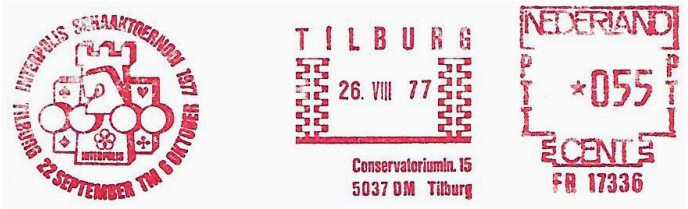

Torenslak (4 cm)
Bij sommige mensen kruipt er een toren rond in hun aquarium: de torenslak. Deze slakken, met hun sierlijke spiraalvormig gedraaide torenachtige huisjes (waar ze hun naam aan danken), eten vanalles, maar laten de aquariumplanten met rust. Je ziet ze niet zo gauw, want overdag verstoppen ze zich in de bodem. Het zijn dus nuttige diertjes, maar let op, want deze tweeslachtige diertjes kunnen zich explosief vermenigvuldigen!

De wachttoren (2 mm)

Jehova's Getuigen doen enorm hun best om anderen te overtuigen van hun geloof. Bij hun evangelisatie maken ze sinds 1879 gebruik van 'De Wachttoren', een tweemaandelijks uitgegeven blaadje van doorgaans 16 pagina's in een oplage van ruim 90 miljoen exemplaren in meer dan 400 talen. De interne editie van het blad wordt gebruikt voor de wekelijkse wachttorenstudie. Het schrijven, redigeren en vertalen van het blad gebeurt door vrijwilligers. De artikelen worden anoniem gepubliceerd. De naam 'Wachttoren' heeft een symbolische betekenis. Een wachttoren is immers een uitkijkpost die waarschuwt voor gevaar en de aankondiging van iets belangrijks. Als u wil weten wat dat is, maak dan een praatje met ze. Dat doen ze graag en waarschijnlijk krijgt u een Wachttoren cadeau!

Torens in gemeentewapens (0,1 mm)
Afgedrukt op papier zijn ze niet zo hoog, maar diverse Nederlandse Gemeenten voeren een toren in hun Gemeentewapen. Dat kan een kerk, een klooster of een kapel zijn, zoals bij Abbekerk, Bellingwolde, Bierum, Boekel, Den Bommel, Ezinge, Grevenbicht, Grijpskerk, Heerewaarden, Kapelle, Koudekerke, Lith, Midwolda, Mill en Sint-Hubert, Neer, Nieuwe Pekela, Noordbroek, Nuland, Oldehove, Oldekerk, Vught, Westdorpe en ’t Zandt. Het geloof was vaak van grote betekenis in die gemeenten en de plaatselijke kerk was daarvoor een prominent bouwwerk.

Steden die willen verwijzen naar hun strategische ligging, naar een herinnering aan een historische gebeurtenis of naar een verdedigingsfunctie nemen vaak een kasteel, burcht of stadspoort op in hun wapen. En dat zijn er nogal wat! Bij het doorbladeren van een boekje over Gemeentewapens vond ik de volgende: Aardenburg, Alkmaar, Arcen en Velden, Arnemuiden, Asperen, Born, Boskoop, Burch, Coevorden, Doesburg, Domburg, Dwingeloo, Eenrum, Eersel, Elburg, Etten en Leur, Gendt, Goedereede, Gorinchem, Gorssel, Grootegast, Haastrecht,

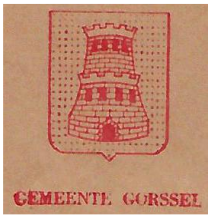

Herwen en Aerdt, Heteren, Heukelum, Hoek, Hoeven, Sint Jansteen, Kampen, Leerdam, Lichtenvoorde, Montfoort, Montfort, Nieuwpoort, Sint Oedenrode, Oisterwijk, Oostburg, Oost- en Westsouburg, Oostvoorne, Ouddorp, Oudewater, Philippine, Rhenen, Rozenburg, Rijnsburg, Sloten, Stoutenburg, Tilburg, Valkenburg, Valkenburg-Houthem, Veere, Vollenhove, Voorburg, Vreeland, Wedde, Weerselo, Westerbork, Westkapelle, Wijdenes, Zuidlaren en Zwammerdam.

Bij de Gemeente Achtkarspelen verwijzen 8 torens naar de 8 kerkdorpen, die daar ‘kerspelen’ heten. Bij Berkel-Enschot verwijzen de 3 torens mogelijk naar de 3 dorpen in de Gemeente. Bij Staphorst is iets dergelijks aan de hand. De torens in de wapens zul je er echter niet vinden!

Molens zien we in de gemeentewapens van Molenaarsgraaf, Papendrecht en Westdorpe (met ook een kerk), niet toevallig gemeenten die in met molens drooggemalen polders liggen.

Pannerden is de enige gemeente die een (rokende!) schoorsteen in z’n wapen voert. Het betreft een in werking zijnde panne-bakkersoven. In alle gevallen was de betreffende toren een markant bouwwerk en daarmee van symbolische betekenis voor die gemeenten.

Er is zelfs een plaats vernoemd naar een toren. De naam Stompetoren verwijst naar de plaatselijke kerktoren, die sinds 1663 stomp is. Zelfs de plaatselijk gemaakte kaas, ooit uitgeroepen tot ‘lekkerste kaas van Nederland’, is naar deze toren genoemd! Om hen niet tekort te doen noem ik nog de voormalige plaatsjes ‘Op den toren’ bij Nuth, waar nu een gelijknamig zorgcentrum zit, en ‘Torenroth’, één van de 5 gehuchten (rothen) van Stramproy. Op den Toren en Torenroth zijn nu straatnamen in Nuth en Stramproy.

[Jan Willem Jansma]

Ik boycot Amerikaanse producten, of toch maar niet!? (deel 1)

In verschillende landen, waaronder Nederland, Denemarken, Canada, India en Marokko, kiezen consumenten ervoor om minder of geen Amerikaanse producten te kopen.
De redenen verschillen, maar vaak genoemd zijn:
Onvrede over het beleid van de Amerikaanse regering, met name onder president Trump.
Protest tegen importheffingen, geopolitieke spanningen en Amerikaanse inmenging.
Een groeiende wens om lokale of Europese economieën te steunen.

Uit onderzoek in Nederland geeft een meerderheid aan minder Amerikaanse producten te willen kopen, maar volledig vermijden blijkt lastig
omdat veel schappen gevuld zijn met merken die Amerikaans *lijken* of Amerikaans eigendom zijn;
omdat veel producten Europees lijken maar in handen zijn van Amerikaanse multinationals;
omdat producten lokaal geproduceerd zijn maar Amerikaans eigendom zijn, wat de herkomst onduidelijk maakt.

In de komende nieuwsbrieven wil ik voorbeelden geven van producten die voldoen aan (één of meer van) de hierboven genoemde redenen; allereerst **Heinz.**

H.J. Heinz, ook wel bekend als **Heinz**, was een Amerikaanse voedselproducent met het hoofdkantoor in Pittsburgh (Pennsylvania). Heinz was vooral bekend van zijn reclameleus "57 varieties" en zijn ketchup.
In 2013 werd Heinz overgenomen door Berkshire Hathaway, het conglomeraat van Warren Buffett. In 2015 nam het Kraft Foods over en de combinatie is verdergegaan onder de naam Kraft Heinz Company.

Geschiedenis

Heinz is opgericht in 1869 door Henry John Heinz in Sharpsburg, Pennsylvania.
Heinz, destijds 25 jaar oud, begon met het leveren van smaakmakers aan lokale kruideniers met behulp van paard en wagen. Het eerste product van het bedrijf was mierikswortel, gevolgd door augurken, zuurkool en azijn.

Het bedrijf heette oorspronkelijk "the Anchor Pickle and Vinegar Works" en werd geleid door Heinz en zijn compagnon L.C. Noble. De naam veranderde in "Heinz, Noble & Company" in 1872 toen E.J. Noble toetrad en het bedrijf verhuisde naar Pittsburgh. Na een bankroet in 1875 begon Heinz opnieuw met de hulp van zijn broer John en zijn neef Frederick.
In het jaar daarop introduceerden ze het product waarmee ze het bekendst zouden worden: tomatenketchup.
Het nieuwe bedrijf was bekend als F. & J. Heinz tot 1888, toen Henry zijn broer uitkocht en het bedrijf zijn huidige naam gaf.

De reclameleus van het bedrijf, "57 varieties", werd gekozen door Henry Heinz in 1896 nadat hij een advertentie had gezien voor "21 soorten schoenen" in een metro in New York.
Henry Heinz overleed in 1919 en het bestuur van het bedrijf ging over naar zijn zoon Howard Heinz, die op zijn beurt in 1941 werd opgevolgd door H. J. Heinz II.
Het zou in dit kader te ver voeren om nog dieper op de geschiedenis van Heinz in te gaan, hiervoor verwijs ik graag naar de Wikipedia-bladzijde [H.J. Heinz Company - Wikipedia]
om hier een sprongetje in de tijd te maken naar maart 2015 wanneer de overname van Kraft Foods wordt aangekondigd.
De combinatie is verdergaan als de Kraft Heinz Company met een totale jaaromzet van US$ 28 miljard.
In 2000 werd de CSM Food Division (CFD) overgenomen van CSM nv.
Hiertoe behoorden onder andere de merken (1) **De Ruijter** (hagelslag, gestampte muisjes), (2) **Venz** (hagelslag), (3) **Karvan Cévitam** en (4) **Roosvicee**, (5) **Honig** (macaroni en dergelijke), Baukje (bakproducten), Brinta en Saroma en HAK. Dit was Heinz' grootste overname buiten Noord-Amerika. In 2005 werd het merk HAK aan NPM Capital verkocht.
Heinz heeft fabrieken in België en Nederland, te weten in Elst (ketchup, mayonaise) en Utrecht (siropen, diksappen en broodbeleg).

De eerste fabriek in Nederland van Heinz ontstond toen in 1958 de conservenfabriek Taminiau in Elst werd overgenomen dat eigendom was van de Centrale Suikermaatschappij.

De opzet was om in deze fabriek soepen te gaan produceren voor de Benelux en de export. In 1959 besloot het bedrijf tot uitbreiding en werd een tweede fabriek gebouwd dat eerst als magazijn zou gaan dienen en later als productie-eenheid.
Tot 2007 was er een productielocatie in Baarn en tot 2014 in Turnhout.

In 2012 werd de productievestiging van Honig in Nijmegen gesloten, maar Heinz bouwde daar een laboratorium dat het grootste ontwikkelingscentrum van het concern buiten de Verenigde Staten is geworden. In april 2013 werd het geopend en er werkten toen ongeveer 170 mensen.

(1) De Ruijter
De Ruijter werd in 1860 opgericht door Cornelis Rutger de Ruijter (1836-1884). Hij opende een bakkerij in de Brinkstraat op nr. C108 te Baarn van waaruit hij geboortemuisjes verkocht.

In 1928 werd de fabriek uitgebreid en gevestigd op de D'Aulnis de Bourouilllaan in Baarn. Ook begon De Ruijter met de productie van anijsblokjes en vruchtenhagel. In 1946 kreeg het de eerste exportorder. De Ruijter leverde vruchtenhagel aan de Nederlandse soldaten in Nederlands-Indië. De Ruijter nam in 1955 chocoladefabriek Van Campen uit Alkmaar over en begon toen met de productie van chocoladevlokken.

In 1957 werd chocoladefabriek Erven de Jong uit Wormerveer overgenomen en De Ruijter startte de productie van chocoladehagelslag.

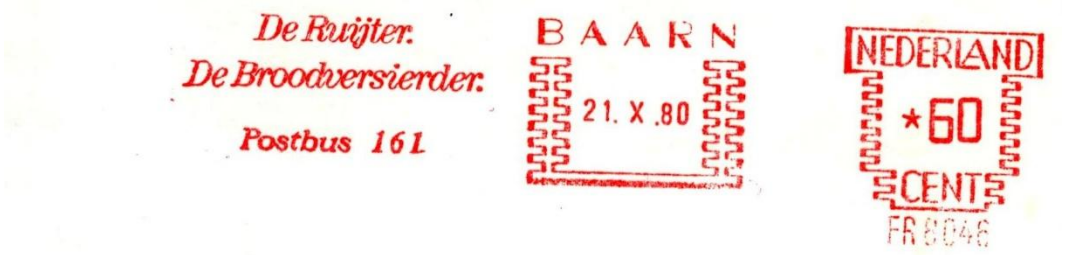

In 1983 werd De Ruijter zelf overgenomen door CSM. In 2001 werd *Koninklijke De Ruijter* samen met Hak, Honig en nog enkele bedrijven door CSM verkocht aan Heinz. De Ruijter verhuisde in 2007 vanuit Baarn naar de productiefaciliteiten van Heinz in Utrecht.
Hofleverancier
In 1883 benoemde koning Willem III De Ruijter tot hofleverancier. In 1985 kreeg de onderneming het predicaat Koninklijk ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan.

(2) Venz

De onderneming 'Venz' werd in 1890 door Hendrik de Vries in Amsterdam opgericht als groothandel in chocolade en suikerwerk. De naam Venz is een afkorting van 'de Vries EN Zonen'. Toen zijn zoon Gerard de Vries bij de onderneming kwam, ging het bedrijf zich meer richten op de productie van chocolade en suikerwerk. Deze tak liep zo goed, dat er in 1928 al vier bedrijfspanden nodig waren.

In 1930 werd een fabriek in Vaassen geopend die zich richtte op de productie van suikerwerk, zoals borstplaat en lolly's. Na enige jaren werd er ook begonnen met de productie van chocoladerepen en -tabletten, en bonbons.
In 1936 begon Venz met de productie van hagelslag. In de jaren 1960 werd de productie van snoepgoed gestaakt.

Venz werd net als Droste overgenomen door Van Nelle. Daarna volgde een overname van deze bedrijven door CSM. De directie van dat bedrijf wilde de hagelslagproductie van Venz verplaatsen naar de De Ruijter-fabriek in Baarn, die ze al in bezit had.
Door de overname van Van Nelle door Sara Lee/Douwe Egberts viel Venz vanaf 1989 onder dit concern. Anno 2006 was Venz net zoals De Ruijter onderdeel van de voedingsproducent Heinz.

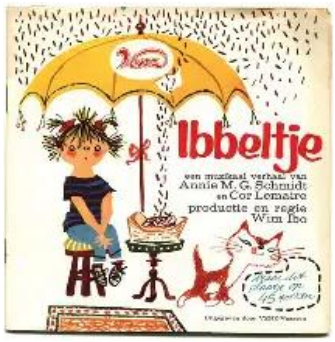

In de jaren 1950, 1960 werd door Venz in Nederland onder meer Ibbeltje, een creatie van Annie M.G. Schmidt, ingezet om meer hagelslag te verkopen. Later zorgde het bedrijf voor bekendheid met een reclame waarin de tekst "Het hagelt, het hagelt, grote korrels Venz. Zo geweldig lekker. Venz, Venz, Venz." wordt gezongen.
Meer weten over Venz? Raadpleeg dan Venz - Wikipedia

(3) Karvan Cévitam

Jan Zwaardemaker begon in 1887 een wijnhandel aan de Prinsengracht in Amsterdam. Naast wijn handelde hij ook in vruchtensappen. Toen het pand te klein werd verhuisde het bedrijf in 1893 naar de Weesperzijde in Amsterdam. In 1902 richtte hij samen met compagnon Repelius de vennootschap *Zwaardemaker & Co* op. De vruchtensappen die het bedrijf produceerde waren populair omdat ze houdbaar waren bij kamertemperatuur. In 1924 nam de zoon van Zwaardemaker het bedrijf over en samen met zijn vrouw opende hij in 1928 een fabriek in Maarssen, direct aan de spoorlijn en het Amsterdam-Rijnkanaal. Dat was logistiek voordelig in verband met de aanvoer van vers fruit. De productie van Karvan Cévitam vindt hier anno 2020 nog steeds plaats.

Ontwikkeling rozenbottelsiroop

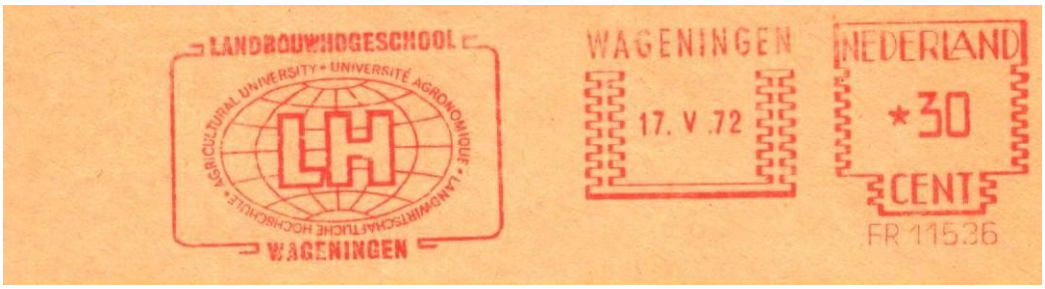

Eind jaren dertig deed de toenmalige Landbouwhogeschool in Wageningen onderzoek naar de mogelijkheden die de natuur bood voor meer vitamine C in het voedselpakket. De bottels van botanische roos *Rosa alpina* (ook wel *Rosa pendulina*) bleken een grote bron van vitamine C, vele malen groter dan sinaasappels en kiwi's. Omstreeks 1940 werd het onderzoek voortgezet in tuinbouwgebied Boskoop waarbij men ook een andere botanische roos onderzocht en kweekte, de *Rosa blanda*.
Omdat de door de Duitsers verstoorde voedselvoorziening in de Tweede Wereldoorlog leidde tot een tekort aan vitamine C in de voeding, benaderde de Nederlandse Voedingsraad in 1942 ingenieur Roelof Broersma met de vraag of hij een vitamine C-bron kon ontwikkelen die snel kon worden ingezet.

Broersma richtte zich op rozenbottels en kwam voor de productie uit bij Zwaardemaker & Co dat over faciliteiten beschikte voor het maken van jam en vruchtensappen.

Nog tijdens de oorlog werd een eerste experimentele tuin van 2700 rozenbottelstruiken aangelegd op een terrein langs het Amsterdam-Rijnkanaal in Maarssen. Broersma ontwikkelde een siroop van de rozenbottels, liet die door Zwaardemaker produceren en behield zelf, via zijn bedrijf
NV R.J. Broersma te Zeist, het eigendom en het verkooprecht.

Hij noemde het product *Karvan Cévitam*. Deze naam was afgeleid van 'karavaan van vitamine C'. De siroop kreeg na 1945 grote bekendheid als gezonde siroop voor baby's en kinderen. Zwaardemaker & Co nam in 1967 de aandelen over van het bedrijf van Broersma, waar het toen al circa 25 jaar de productie voor verzorgde.

In 1980 werd Zwaardemaker door het Nederlands voedingsconcern CSM nv overgenomen en het bedrijf fuseerde tien jaar later met De Ruijter, ook onderdeel van de voedseldivisie van CSM zoals u hiervoor hebt kunnen lezen. In 2000 nam H.J. Heinz Company de voedseldivisie van CSM over, waarmee Karvan Cévitam in Amerikaanse handen kwam.
Meer weten over Karvan Cévitam? Kijk dan op Karvan Cévitam - Wikipedia

(4) Roosvicee

Roosvicee is een bekend Nederlands merk van vruchtensappen en siropen. Het merk is opgericht in 1956 door Recter uit Veenendaal. In de jaren 50 waren fruit en groente schaars. Roosvicee sprong hierop in door een siroop te ontwikkelen op basis van de vitaminerijke vrucht rozenbottel. De naam Roosvicee is geboren uit de samentrekking van de woorden Rozenbottel en Vitamine C. Deze siropen op basis van de rozenbottel heeft Roosvicee nog steeds in het assortiment. In 1970 komt het merk ook met zijn rozenbotteljam op de markt. En in diezelfde periode komen ook een aantal varianten die inspelen op kinderen met speciale diëten; Roosvicee Ferro (met ijzer), Roosvicee Laxo - later Roosvicee Pruimen genoemd (laxerend), Roosvicee Stop (tegen diarree), Roosvicee Acerola, Roosvicee Dieet (zonder suiker) en Roosvicee Glucose (waar sacharose vervangen werd door glucose).

In 1974 komt Recter in handen van *Intec*, een onderdeel van AKZO afdeling Consumenten Produkten (ACP). In 1981 wordt ACP geherstructureerd en Recter samengevoegd met o.a. Duyvis. In 1988 komt ACP in handen van Sara Lee en wordt *Duyvis Recter* ondergebracht bij Douwe Egberts om vervolgens twee jaar later al weer verkocht te worden aan CSM en ondergebracht bij de afdeling levensmiddelen. In 2000 verkocht CSM deze afdeling aan het Amerikaanse H.J. Heinz Company.
Een uitgebreide geschiedenis van Roosvicee is te vinden op Roosvicee - Wikipedia

(5) Honig

Honig is een zetmeel en voedingsmiddelenconcern uit Koog aan de Zaan, genoemd naar de doopsgezinde familie Honig.

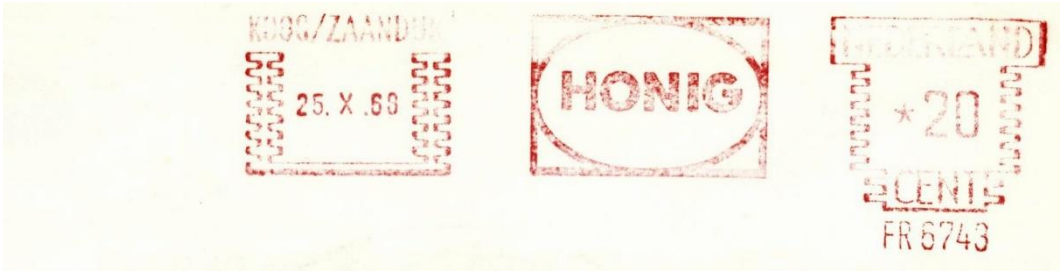

Het voorgeslacht hield zich vooral met de papierfabricage bezig.

Stijfsel van Stijfselfabriek "De Bijenkorf"

Op 9 mei 1867 kocht Klaas Honig de houten stijfselmakerij *De Troffel* te Koog aan de Zaan voor zijn zoon Meindert. Dit bedrijf wist vele kleinere stijfselfabrieken van de markt te verdrijven. Dit leidde tot de oprichting, in 1895, van de N.V. Stijfselfabriek "De Bijenkorf". In 1899 werd deze vergezeld van de fabriek *De Bij*. Hier werd maisstijfsel, maizena en later ook pudding vervaardigd.

Het logo was een bijenkorf met daaromheen zeven bijen, het geheel in een zeshoek geplaatst. In 1905 waren er 107 werknemers. De productie vond voornamelijk plaats op basis van mais en men produceerde naast maiszetmeel ook maisglutenvoer en maisolie.

In 1914 werd de stijfselfabriek *Stam & Co.* te Nijmegen overgenomen. Deze ging verder als N.V. Stijfselfabriek “Hollandia” en werd de eerste nevenvestiging van Honig. Hier werd tarwezetmeel geproduceerd, wat een grondstof was voor soepen en later ook voor vermicelli. Omstreeks 1924 werd de oostzaanse *tarwestijfselfabriek "De Arend"* (voorheen: "Het Varken") van Arend Latenstein Azn (1853-1910) overgenomen.

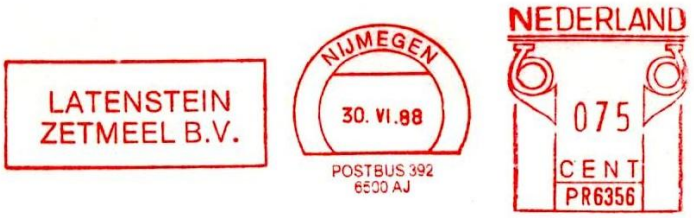

Deze brandde in 1925 af, waarna de productie naar Nijmegen werd overgebracht.
In de Tweede Wereldoorlog werd de fabriek gebruikt als schuilkelder. Gezinnen uit de hele buurt en de werknemers vonden er een veilig heenkomen bij bombardementen. Veel van het personeel werd opgeroepen om in Duitsland te werken. Het waren zware jaren, waarin Honig extra werd getroffen door twee persoonlijke drama's. In 1941 overleed de 'oude' Klaas Honig, hoofddirecteur van het bedrijf. In 1943 werd de jongere broer van Klaas, Evert Honig, door de Duitsers geëxecuteerd om zijn verzetswerk.

De Honig-fabrieken gingen in 1965 met een aantal Noord-Nederlandse aardappelzetmeelfabrieken van het Scholten-concern samen in Koninklijke Scholten-Honig, dat echter in 1978 surseance van betaling moest aanvragen.

Er waren bedrijfsbezettingen te Foxhol en Koog aan de Zaan, om behoud van werkgelegenheid te eisen. De maiszetmeelfabriek *ZBB De Bijenkorf* werd gered door een staatsdeelname van 40%.
De tarwezetmeelfabriek *Latenstein* in Nijmegen werd in 1978 gekocht door Wessanen. De voedingsmiddelenfabrieken en merkartikelen van Honig werden overgenomen door CSM, die ze in 2000 aan Heinz doorverkocht.

De tarwezetmeelfabriek *Latenstein* is in 1992 doorverkocht aan Meneba en vervolgens in 1996 aan AVEBE.

Uiteindelijk werd Latenstein in 2007 gesloten.

In september 2009 kondigde Heinz de sluiting aan van de Honig soep- en pastafabriek te Nijmegen. Honig was tachtig jaar op deze locatie actief. Ongeveer 240 mensen, vooral productiemedewerkers, verloren hun baan. Heinz gebruikte een deel van de opbrengst van de verkoop van de terreinen voor de uitvoering van een sociaal plan. De fabriek ging in 2012 dicht en de productie werd verplaatst naar Utrecht (Intertaste).

Schuilkerk

Op het fabrieksterrein van het voormalige Honigcomplex in Koog aan de Zaan bevindt zich sinds de 17e eeuw de doopsgezinde vermaning, een schuilkerk die oogt als een boerderij.
Een uitgebreid verhaal over Honing vindt u op Honig (firma) - Wikipedia

[Peter Janssen]
bron: Wikipedia

Contact met klanten in 2008

Je wilt iets communiceren met je klanten, dus je pakt een port-betaald-envelop, vult die en haalt hem door de frankeermachine. In dit geval NetSet FM 111142.
Voor alle duidelijkheid druk je ook nog een zelf ontworpen postzegel af en voorziet die van een afstempeling. Lijkt dus op vier keer iets postaals.
En voor alle duidelijkheid zet je in het 'stempel' met flinke letters: **JE HEBT MAIL van utrecht NL SSH**.

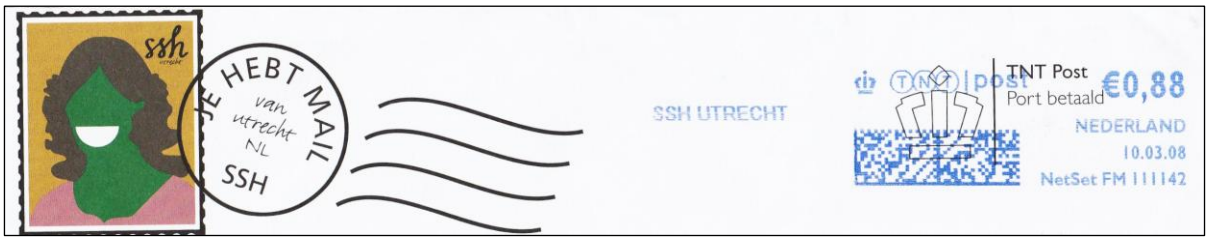

En wie is dan SSH die dit jaar zijn 70e verjaardag viert? Dat is een verhuurder van studentenkamers. Zouden de studenten echt een brief nodig hebben om naar hun mail te kijken? Ook in 2008? Ben benieuwd wat de inhoud van de envelop was: een brief om te zeggen dat de lezer zijn mail moet bekijken?

[Gerard Straathof]

Nabrander

Toen ik het artikel over de torens schreef wist ik niet dat we op 26 september in de Torenstraat bijeen zouden komen. Alle reden dus om ook nog even iets te vertellen over deze toren in Vaassen.

De Torenstraat heeft haar naam te danken aan de Toren van de Dorpskerk. Vanuit 'het Anker' kunnen we de 3 klokken in de kerktoren mogelijk horen luiden tijdens onze bijeenkomst. De huidige 60 meter hoge toren staat er al sinds de 15e eeuw en is daarmee het oudste gebouw in Vaassen. Rond 1850 is het huidige schip eraan gebouwd. Bijzonder is ook de consistoriekamer uit 1934. Dat is een ruimte waarin de Paus met de Kardinalen vergaderde. In de kerk is een prachtig orgel aanwezig, dat tijdens de diensten van de Protestantse Gemeente te beluisteren is. Het is dus wellicht de moeite waard om na de bijeenkomst nog even deze kerk te bekijken.

[Jan Willem Jansma]